

Tavaszy Sándor

A református társadalom társadalomfeletti feltételei

Amint a címben kifejezett gondolattal szembenézünk, az első kérdés, amely bennünk felmerül, az: van-e egy református *társadalom* a református *egyházon* kívül, és ha van, milyen viszonyban van akkor a társadalom és az egyház?

Az egyház merőben *más* minőségű közösség, mint a társadalom, ennél fogva a kettőt nemcsak szembe lehet állítani egymással, hanem az egyház más és magasabb minőségénél fogva és éppen az egyház fogalmából kiindulva, lehet a reformátusnak nevezett társadalom társadalomfeletti feltételeiről beszélni.

Ezek a kritikai szempontok már elégségesek arra, hogy a címben kifejezett gondolatot egyszerűen és világosan kifejtjük.

Az egyház nem pusztán szociológiai fogalom. Külső formájában társadalom, azonban eredetét, fennállását és sajátos állományát szociológiai tényezőkből értelmezni nem lehet. Az egyház nevet csak az az egyház érdemli meg, amely a Szentlélek Isten által szervezett és kormányzott hívek közössége és egysége. Az egyház azonban, mint ilyen tiszta „lelki közösség”, benne él a különböző emberi és földi viszonylatokban, tehát kénytelen bizonyos társadalmi szervezetet ölteni magára, hogy a különböző emberi közösségek között rendeltetését és hivatását be tudja tölteni. Ezen kívül az egyház tagjai benne élnek valamilyen állami, vagy gazdasági társadalmi közösségben, amelyeknek éppen úgy tagjai, mint az egyháznak, mint lelki, és mint külsőleg szervezett közösségeknek. Miután soha egyetlen egyház sem tudta elérni, hogy hiánytalanul és maradék nélkül azonossá váljék az állami és gazdasági közösséggel, ezért az egyháztagok bizonyos feszültségben élnek, mint egy lelki közösség, és mint egy állami, gazdasági közösség tagjai. Nemcsak, de hogy ez a feszültség még nagyobb legyen, az egyháztagok, mint hívő lelkek, az egyházi, állami, gazdasági közösségen kívül, bizonyos társadalmi életet is élnek, amelyet különleges értelemben társadalmi életnek neveznek (mint társaskörök, egyesületek, szövetségek stb. tagjai). A református egyház, mint egyház, nem foglalja magában tagjainak minden vonatkozású társadalmi életét, tehát a református egyház és a református hívők társadalma külön-külön vannak; a református egyház-

Tavaszy Sándor

szül. Marossárpatakon 1886 – megh. Kolozsvárt 1951) teológiai tanár, az Erdélyi Református Egyházkerület főjegyzője (1937–1951), a Trianon utáni erdélyi tudományos élet szervezője, híres természetjáró, közíró.

Legfontosabb művei:

Az ismeretelmélet és a megismerés pszichológiája. 1914.

Schleiermacher filozófiája. 1918.

Világnézeti kérdések. 1925.

Református keresztyén dogmatika. 1932.

A részletes Tavaszy-bibliográfiát lásd az *Akik jó bizonyosságot nyertek* (Kolozsvár 1996.) című kötetben.

nak mint lelki közösségnek a határai elmosódnak a református társadalom szélesebb és tágasabb síkjában. Az egyház megkísérli, és törekszik is arra, hogy *a református társadalmat egyházasítsa, és az egyházat társadalmasítsa*, ez a törekvés azonban sohasem sikerül addig a mértékig, hogy a kettő eggyé válhatna és azonosulhatna. Hiszen még a sokkal zártabb és kizárólagosabb római egyház sem tudja ezt soha elérni.

Számolnunk kell tehát azzal a ténnyel, hogy van református egyház és van református társadalom. Azzal azonban sohasem szabad számolnunk, hogy ez a kettő egymás mellett és egymáson kívül is lehet, mert akkor vagy az egyik, vagy a másik nem református, tehát nem keresztyén és nem evangéliumi alakulat, hanem két puszta emberi közösség. Mi a református társadalmat a református egyház külső kiágazásának, a külső taborának tekintjük, annak a mágneses mezőnek, amelyben az egyház lelki erővonalai érvényesülnek és hatnak. Ebből már most nyilván következik, hogy *a református társadalomnak, az egyházzal való eme viszonyból kifolyólag, vannak társadalomfeletti feltételei, azaz olyan feltételei, amelyek a református társadalmat nem kívülről, nem vízszintes: szociológiai vagy történelmi oldalról, hanem felülről határozzák meg.* Ha az egyház a Szentlélek Istenben bírja eredetét, a megváltó Jézus Krisztus kijelentésében bírja alapját, és ha az egyház a Szentlélek Istentől szervezett és kormányozott hívők közössége, úgy a református társadalom csak addig a mértékig református, amely mértékig a Szentlélek Isten vezérlete és kormányzata alatt áll. A Szentlélek Isten újjászülő, megszentelő munkája: mint világosság, mint az új élet kenete, mint fiúságra vezérlő erő, mind olyan feltételek, amelyek a református társadalomra nézve, valóban társadalomfeletti feltételek.

Nemcsak, de *igazi közösség csak ott van, ahol a Szentlélek Isten munkálkodik.* Minden társadalmi közösség, *a Szentlélek Isten munkáján kívül, csak érdekközösség*, amely csak addig áll fenn, amíg az érdekek fennállnak, és azonnal megszűnik, amint az érdekek meggyöngülnek. Még az úgynevezett ideális közösségek is csak érdekközösségek. Ilyenek a tudományos, művészi, emberszereteti közösségek, amelyek bizonyos ideális érdekek szolgálatában állanak. Ezek is csak addig élnek, amíg az érdekek közösek, de amint az érdekek szétválnak, ezzel együtt a közösségek is szétomolnak.

A református társadalomnak társadalomfeletti feltételek alatti szervezésére eddig nagyon keveset tettünk. Amit tettünk, azt a Férfiszövetségek formájában kíséreltük meg. Nagyon szórványosan... [Pedig] *ma a református társadalmi erők szervezkedése létkérdés mind egyházunkra, mind népünk egészére nézve...* A Református Férfiszövetség vagy református, s akkor érvényesülnie kell benne és rajta keresztül mindazoknak a társadalomfeletti feltételeknek, amelyek azt valóban reformátussá teszik, vagy, ha ezek nem érvényesülnek, és nem érvényesülhetnek, akkor jobb, ha nincs Férfiszövetség.